

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ทางเลือก ของนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*

FACTORS ASSOCIATED WITH THE DECISION TO USE THAI TRADITIONAL MEDICINE
AND ALTERNATIVE MEDICINE SERVICES AMONG STUDENTS OF THE COLLEGE OF
MUAY THAI STUDY AND THAI TRADITIONAL MEDICINE
MUBAN CHOMBUENG RAJABHAT UNIVERSITY

ญษมณ ละทัยนิล*, จารุณี สายคำ

Yasamon Latainin*, Charunee Saikham

วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

College of Muay Thai Studies and Thai Traditional Medicine, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: lataininya@gmail.com

*Tel: 086-653-5253

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ และปัจจัยสนับสนุน และ 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ ปัจจัยสนับสนุน กับการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ของนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนปีการศึกษา 2568 จำนวน 160 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 1.02) 2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วัตถุประสงค์ที่ใช้บริการเพื่อผ่อนคลาย ระดับความรู้ ($\bar{X} = 0.44$, S.D. = 0.24) ทักษะ ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.58) การเข้าถึงบริการ ($\bar{X} = 1.93$, S.D. = 0.45) ปัจจัยสนับสนุน ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 1.03) และการตัดสินใจเข้ารับบริการ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 1.02) อยู่ในระดับปานกลางทุกตัวแปร 3) สาขาวิชา ($\chi^2 = 0.218$) อายุ ($p = 0.186$) และความรู้ ($p = 0.281$) มีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการตัดสินใจเข้ารับบริการ ส่วนทักษะในการรักษา ($p = 0.483$) ปัจจัยสนับสนุน ($p = 0.330$) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการตัดสินใจเข้ารับบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาและสถานพยาบาล เพื่อดึงดูดกลุ่มนักศึกษาและคนรุ่นใหม่ให้เข้าถึงบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การแพทย์แผนไทย, การแพทย์ทางเลือก, การตัดสินใจ, มวยไทยศึกษา

Abstract

This survey research aimed to 1) study the decision to use Thai Traditional Medicine and Alternative Medicine services; 2) study personal factors, knowledge, attitude, access to services, and supporting factors; and 3) determine the relationship between personal factors, knowledge, attitude, access to services, supporting factors, and the decision to use Thai Traditional Medicine and Alternative Medicine services among students of the College of Muay Thai Study and Thai Traditional Medicine, Muban Chombueng Rajabhat University. The sample consisted of 160 undergraduate students enrolled in the 2025 academic year, selected using simple random sampling by drawing lots. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, Chi-square test, and Spearman's rank correlation coefficient. The research results revealed that: 1) the overall decision to use Thai Traditional Medicine and Alternative Medicine services was at a moderate level ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 1.02). 2) The majority of the sample were female, first-year students, majoring in Public Health, with the objective of using services for relaxation. The levels of knowledge ($\bar{x} = 0.44$, S.D. = 0.24), attitude ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 0.58), access to services ($\bar{x} = 1.93$, S.D. = 0.45), supporting factors ($\bar{x} = 2.45$, S.D. = 1.03), and the decision to use services ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 1.02) were at a moderate level for all variables. 3) Major ($\chi^2 = 0.218$), age ($p = 0.186$), and knowledge ($p = 0.281$) had a low level of relationship with the decision to use services. Meanwhile, attitude towards treatment ($p = 0.483$) and supporting factors ($p = 0.330$) had a moderate level of relationship with the decision to use services, with statistical significance at the 0.05 level. The findings can be utilized in strategic planning for public relations and health promotion activities in educational institutions and healthcare facilities, to more effectively attract students and the younger generation to access the services.

Keywords: Traditional Medicine, Alternative Medicine, Decision, Muay Thai Study

บทนำ

ท่ามกลางความท้าทายด้านสุขภาพในปัจจุบัน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในฐานะแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งการส่งเสริม ป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูสุขภาพ (National Center for Complementary and Integrative Health, 2023) สำหรับประเทศไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้ขับเคลื่อนนโยบายบูรณาการการแพทย์แผนไทยเข้าสู่ระบบสุขภาพแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนา 3 มิติหลัก ได้แก่ บริการ ผลิตภัณฑ์ และโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ครอบคลุมทั้งการบำบัดทางกายและโปรแกรมจิตใจ-กาย-องค์รวม (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2568) ในบริบทของจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พฤติกรรมสุขภาพของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตที่เร่งรีบ โดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานและนักศึกษาที่เผชิญกับความเครียดและปัญหาสุขภาพ หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่จึงส่งเสริมให้ประชาชนหันมาใช้บริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเพื่อการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ซึ่งช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของภาครัฐในระยะยาว (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2568)

แนวคิดและกระบวนการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ถือเป็นกระบวนการที่ผู้รับบริการรับรู้ถึงปัญหาด้านสุขภาพ แสวงหาข้อมูลข่าวสาร ประเมินทางเลือก และนำไปสู่การตัดสินใจเข้ารับบริการ ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนประสมหลายประการ (นวรรตน์ เพชรหมณีทวีสิน, 2564) จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกยังคงมีผลลัพธ์ที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่และประชากรเป้าหมาย เช่น งานวิจัยของ นวรรตน์ เพชรหมณีทวีสิน และ อรุษา อินทพงษ์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ รายได้ ตลอดจนความรู้และทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ (นวรรตน์ เพชรหมณีทวีสิน, 2564); (อรุษา อินทพงษ์, 2565) ในขณะที่งานวิจัยของ วิเชียร เพ็งสว และศรีสุรางค์ เคหะนาค พบว่า การเข้าถึงบริการ และการได้รับข่าวสารกระตุ้นเตือนจากบุคคลอื่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมารับบริการ (วิเชียร เพ็งสว และศรีสุรางค์ เคหะนาค, 2564)

จากข้อค้นพบและบริบทข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มนักศึกษา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา สาขาวิชา รายได้ที่ได้รับเฉลี่ยในแต่ละเดือน และอายุ เนื่องจาก นักศึกษามีความหลากหลายทางประชากรศาสตร์และสายวิชาชีพที่กำลังศึกษา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรับรู้และพฤติกรรมสุขภาพที่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยด้านพฤติกรรมและประสบการณ์ ได้แก่ วัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการ และการเคยใช้บริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกตามกลุ่มศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจถึงแรงจูงใจ แนวโน้ม และพฤติกรรมการเปิดรับของคนรุ่นใหม่ 3) ปัจจัยด้านความรู้ และ ทัศนคติ ซึ่งเป็นตัวแปรพื้นฐานสำคัญที่กำหนดทิศทางการตัดสินใจและการประเมินทางเลือกด้านสุขภาพ 4) ปัจจัยด้านการเข้าถึงบริการ เพื่อประเมินความสะดวกและอุปสรรคในการเข้ารับบริการในมิติของวัยเรียน และ 5) ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน เนื่องจาก วัยนักศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่เข้าถึงและมักได้รับอิทธิพลจากสื่อสารสนเทศ ตลอดจนการแนะนำจากบุคคลรอบข้างในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว

วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผลิตบัณฑิตใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ การแพทย์แผนไทย มวยไทยศึกษาและพลศึกษา และสาธารณสุขศาสตร์ การศึกษาบริบทของนักศึกษาในกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสะท้อนถึงทัศนคติ ความเชื่อ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของคนรุ่นใหม่ ตลอดจนช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยที่ยังไม่เจาะลึกถึงกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของนักศึกษามวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในเขตจังหวัดราชบุรี เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมและทัศนคติอย่างแท้จริง และสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริการสุขภาพในมหาวิทยาลัยให้ตอบโจทย์กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ของนักศึกษามวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทัศนคติ การเข้าถึงบริการ และปัจจัยสนับสนุน ของนักศึกษามวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทัศนคติ การเข้าถึงบริการ และปัจจัยสนับสนุนกับการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ของนักศึกษามวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ที่ลงทะเบียนเรียนปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยมวไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย จำนวน 412 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณสำหรับประชากรที่มีจำนวนแน่นอน (Daniel, W. W., 2010) โดยกำหนดค่าสัดส่วนการเข้าถึงบริการ ร้อยละ 82.5 หรือ 0.825 จากงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการทางการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี (วิเชียรเพ็ญสว และศรีสุรางค์ เคหะนาถ, 2564) และระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 145 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 เพื่อป้องกันการได้รับแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 160 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากเพื่อคัดเลือกตัวอย่าง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเข้าดังนี้ ดังนี้ 1) เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2568 ของวิทยาลัยมวไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย 2) เป็นผู้ที่มีความยินดีและสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยการลงนามในใบยินยอม เกณฑ์ในการคัดออก ประกอบด้วย 1) นักศึกษาที่ลาพักการศึกษาหรือไม่สามารถให้ข้อมูลได้ในช่วงระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล 2) นักศึกษาที่ส่งแบบสอบถามคืนแต่ไม่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของนักศึกษาวิทยาลัยมวไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยประยุกต์จากแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการแพทย์แผนไทยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ (รุ่งนภา ฐปหอม, 2562) และแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของประชาชนในเขตจังหวัดเชียงใหม่ (นวิรัตน์ เพชรเมณีทวีสิน, 2564) แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา รายได้ที่ได้รับต่อเดือน วัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการ สถานที่ที่ใช้บริการ และเทคนิคที่เลือกใช้ในการรักษา ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ตอบถูกได้ 1 คะแนน หากตอบไม่ถูกต้องหรือตอบไม่แน่ใจ ได้ 0 คะแนน แปลผลตามแนวคิดการแบ่งช่วงของเบสท์ (Best, J. W., 1977) ใช้เกณฑ์เฉลี่ยจากค่าคะแนนที่ได้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 0.00 - 0.33 คะแนน) ความรู้ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 0.34 - 0.66 คะแนน) และความรู้ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 0.67 - 1.00 คะแนน) ตอนที่ 3 ทักษะในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน 10 ข้อ ตัวเลือกเป็นลักษณะของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แปลผล 3 ระดับ (Best, J. W., 1977) ดังนี้ ทักษะระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน) ทักษะระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67) และทักษะระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 คะแนน) ตอนที่ 4 การเข้าถึงบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ ระยะทางที่มาใช้บริการ ระยะเวลาดำเนินทาง ระยะเวลารอคอย และจำนวนครั้งที่มารับบริการ โดยกำหนดคะแนน 1 - 3 ตามกลุ่มคำตอบ โดยระยะทางใกล้ ระยะเวลาดำเนินทางและการรอคอยบริการสั้น จำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการมาก จะได้รับคะแนนสูง จำนวน 4 ข้อ แปลผล 3 ระดับ (Best, J. W., 1977) ดังนี้ การเข้าถึงบริการระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.66 คะแนน) การเข้าถึงบริการระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.67 - 2.33 คะแนน) และการเข้าถึงบริการระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.00 คะแนน) ตอนที่ 5 ปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้บริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ 1) สื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน อาจารย์ หมอพื้นบ้าน และเจ้าหน้าที่สถานอนามัย จำนวน 5 ข้อ 2) สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ หนังสือ/คู่มือ/วารสาร และแผ่นพับ/ใบปลิว จำนวน 2 ข้อ

3) สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ/เสียงตามสาย โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ จำนวน 3 ข้อ รวมทั้งหมด 10 ข้อ ใช้เกณฑ์การประเมินค่าตามระดับความถี่ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารในช่วง 4 เดือนที่ผ่านมา กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ ได้รับข้อมูลน้อยที่สุดหรือเท่ากับ 1 ครั้งต่อเดือน (1 คะแนน) 2 ครั้งต่อเดือน (2 คะแนน) 3 - 4 ครั้งต่อเดือน (3 คะแนน) 5 - 6 ครั้งต่อเดือน (4 คะแนน) เท่ากับ 7 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป (5 คะแนน) แปลผล 3 ระดับ (Best, J. W., 1977) ดังนี้ ปัจจัยสนับสนุนระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน) ปัจจัยสนับสนุนระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 คะแนน) และปัจจัยสนับสนุนระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 คะแนน) ตอนที่ 6 การตัดสินใจเข้ารับบริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ กระบวนการให้บริการ คุณภาพการให้บริการ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ สถานที่ ค่าใช้จ่ายในการรักษา และการประชาสัมพันธ์ ด้านละ 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 24 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แปลผล 3 ระดับ (Best, J. W., 1977) ดังนี้ การตัดสินใจเข้ารับบริการระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน) การตัดสินใจเข้ารับบริการระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 คะแนน) และการตัดสินใจเข้ารับบริการระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 คะแนน)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์ทางเลือก และด้านสาธารณสุขศาสตร์ ด้านละ 1 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม นิยามศัพท์เฉพาะ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1 ขึ้นไปทุกข้อ จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับนักศึกษาในกลุ่มอื่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น พบว่า แบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ใช้วิธีการของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ส่วนแบบสอบถามด้านทัศนคติ การเข้าถึงบริการ ปัจจัยสนับสนุน และการตัดสินใจเข้ารับบริการ หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91, 0.75, 0.95 และ 0.99 ตามลำดับ ทั้งนี้ แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักจริยธรรมการวิจัย โดยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงคณบดีเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นประสานงานและประชุมชี้แจงรายละเอียดกับหัวหน้าห้องทุกชั้นปี เพื่อประชาสัมพันธ์และนัดหมายเวลา ในขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน ประโยชน์ ความเสี่ยง รวมถึงสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวนักศึกษา ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำเสนอในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดให้มีการลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ก่อนดำเนินการส่งลิงก์แบบสอบถามออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาความสัมพันธ์ใช้สถิติ Chi square (χ^2) และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation Coefficient: ρ) กรณีการกระจายข้อมูลไม่ปกติ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบค่า Spearman's Rho (ρ) เกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $\rho = +1.00$ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ $\rho > 0.70$ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง $\rho < 0.30$ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ρ มีค่าระหว่าง 0.30-0.70 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง $\rho = 0$ ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ของนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 160 คน (คิดเป็นร้อยละ 100) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.3 มีอายุเฉลี่ย 20.51 ปี ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 35.0 ศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ร้อยละ 51.2 รายได้ที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 บาท/เดือน ร้อยละ 45.6 รองลงมารายได้ 4,001 - 8,000 บาท/เดือน ร้อยละ 40.0 วัตถุประสงค์ที่ใช้บริการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เพื่อผ่อนคลาย ต้องการความรู้สึกละบาย ร้อยละ 74.4 รองลงมา เพื่อบำบัดรักษาโรค ร้อยละ 60.6 สถานที่ที่เคยใช้บริการ คือ คลินิก ร้อยละ 48.8 รองลงมา โรงพยาบาลของรัฐ ร้อยละ 41.3 การใช้บริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำแนกตามกลุ่มศาสตร์ ดังนี้ 1) กลุ่มศาสตร์เพื่อปรับสมดุลของธาตุและสารชีวภาพในร่างกาย ส่วนใหญ่เลือกใช้วิตามินบำบัด ร้อยละ 54.4 2) กลุ่มศาสตร์เพื่อปรับสมดุลโครงสร้างร่างกายในส่วนของกระดูกและกล้ามเนื้อ ส่วนใหญ่เลือกใช้การนวด เช่น นวดน้ำมัน นวดแผนจีน นวดแผนไทย ร้อยละ 64.4 และ 3) กลุ่มศาสตร์เพื่อปรับสมดุลของพลังงานในร่างกาย และความสัมพันธ์กาย-จิต ส่วนใหญ่เลือกใช้สมาธิบำบัด เช่น การทำสมาธิ การสวดมนต์และดนตรีบำบัด เช่น ฟังดนตรี เล่นดนตรี เต้นรำ ร้อยละ 64.4

2. ระดับความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ และปัจจัยสนับสนุน ของนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ทุกตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความรู้ ($\bar{X} = 0.44$, S.D. = 0.24) ทักษะ ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.58) การเข้าถึงบริการ ($\bar{X} = 1.93$, S.D. = 0.45) ปัจจัยสนับสนุน ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 1.03) และการตัดสินใจเข้ารับบริการ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 1.02) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางในด้านความรู้ (ร้อยละ 58.8) ทักษะ (ร้อยละ 68.1) และการเข้าถึงบริการ (ร้อยละ 56.9) ในขณะที่ด้านปัจจัยสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 51.2) และด้านการตัดสินใจเข้ารับบริการ มีผู้ที่อยู่ในระดับปานกลางและระดับสูงในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 40.6) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ ปัจจัยสนับสนุน และการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในภาพรวม (n = 160)

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ	ระดับ
ความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก			
ความรู้ระดับต่ำ	43	26.9	-
ความรู้ระดับปานกลาง	94	58.8	-
ความรู้ระดับสูง	23	14.4	-
ภาพรวม $\bar{X} = 0.44$, S.D. = 0.24, Min = 0.00, Max = 1.00	-	-	ปานกลาง
ทักษะในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก			
ทักษะระดับต่ำ	12	7.5	-
ทักษะระดับปานกลาง	109	68.1	-
ทักษะระดับสูง	39	24.4	-
ภาพรวม $\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.58, Min = 1.70, Max = 4.40	-	-	ปานกลาง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ ปัจจัยสนับสนุน และการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในภาพรวม (ต่อ) (n = 160)

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ	ระดับ
การเข้าถึงบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก			
การเข้าถึงบริการระดับต่ำ	39	24.4	-
การเข้าถึงบริการระดับปานกลาง	91	56.9	-
การเข้าถึงบริการระดับสูง	30	18.8	-
ภาพรวม $\bar{X} = 1.93$, S.D. = 0.45, Min = 1.00, Max = 3.00	-	-	ปานกลาง
ปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์			
ปัจจัยสนับสนุนระดับต่ำ	82	51.2	-
ปัจจัยสนับสนุนระดับปานกลาง	57	35.6	-
ปัจจัยสนับสนุนระดับสูง	21	13.1	-
ภาพรวม $\bar{X} = 2.45$, S.D. = 1.03, Min = 1.00, Max = 5.00	-	-	ปานกลาง
การตัดสินใจเข้ารับบริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์			
การตัดสินใจเข้ารับบริการระดับต่ำ	30	18.8	-
การตัดสินใจเข้ารับบริการระดับปานกลาง	65	40.6	-
การตัดสินใจเข้ารับบริการระดับสูง	65	40.6	-
ภาพรวม $\bar{X} = 3.28$, S.D. = 1.02, Min = 1.00, Max = 5.00	-	-	ปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล กับการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จากตารางที่ 2 พบว่า สาขาวิชา มีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.218$, p-value < 0.05)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของนักศึกษา โดยทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ (n = 160)

ปัจจัย	χ^2	p-value	ระดับความสัมพันธ์
เพศ	.190	0.055	-
ชั้นปีที่กำลังศึกษา	0.164	0.195	-
สาขาวิชา	0.218	0.004*	ต่ำ
รายได้ที่ได้รับเฉลี่ยในแต่ละเดือน	0.175	0.131	-

* p-value < 0.05

4. ความสัมพันธ์ของอายุ ความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ ปัจจัยสนับสนุน กับการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จากตารางที่ 3 พบว่า 1) อายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.186$, $p < 0.05$) 2) ความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.281$, $p < 0.05$) 3) ทักษะในการรักษาด้วยแพทย์ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.483$, $p < 0.05$) 4) ปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมี

ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ของนักศึกษาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.330$, $p < 0.05$)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ การเข้าถึงบริการ ปัจจัยสนับสนุน กับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของนักศึกษา โดยทดสอบด้วยสถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน ($n = 160$)

ปัจจัย	Spearman's Rho (ρ)	p-value	ระดับความสัมพันธ์
1. อายุ	0.186	0.018*	ต่ำ
2. วัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการ	0.128	0.108	-
3. การเคยใช้บริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกตามกลุ่มศาสตร์	0.073	0.357	-
4. ความรู้	0.281	0.001*	ต่ำ
5. ทักษะ	0.483	0.001*	ปานกลาง
6. การเข้าถึงบริการ	0.004	0.960	-
7. ปัจจัยสนับสนุน	0.330	0.001*	ปานกลาง
- สื่อบุคคล	0.300	0.001*	ปานกลาง
- สื่อเฉพาะกิจ	0.273	0.001*	ต่ำ
- สื่อมวลชน	0.374	0.001*	ปานกลาง

* p-value < 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลางและสูง คือ ร้อยละ 40.6 เท่ากัน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อการผ่อนคลายและบำบัดรักษาโรค รูปแบบบริการที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ การนัดและการใช้สมาธิ/ดนตรีบำบัด สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพองค์รวม มากกว่าการรักษาด้วยยาเคมีเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวโน้มสุขภาพยุคใหม่ที่เน้นการปรับสมดุลร่างกายและจิตใจ (Premium Medical Circle, 2025) สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภโชค นาเจริญ และเสาวนีย์ สมันต์ศิริพร ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการแพทย์แผนไทยของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อยู่ในระดับมาก (ศุภโชค นาเจริญ และเสาวนีย์ สมันต์ศิริพร, 2566) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร เฟ็งสว และศรีสุรางค์ เคหะนาค ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการทางการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับบริการการนวดมากที่สุด (วิเชียร เฟ็งสว และศรีสุรางค์ เคหะนาค, 2564)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ พบว่า 1) สาขาวิชามีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาในสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ทำให้มีพื้นฐานความเข้าใจและยอมรับการแพทย์แผนไทยมากกว่านักศึกษาสาขาวิชาอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของญษณณ ละทัยนิล ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พบว่า คณะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมและดูแลสุขภาพ (ญษณณ ละทัยนิล, 2562) 2) อายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้จะมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ แต่แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษามี

อายุเพิ่มขึ้น จะเริ่มมีความตระหนักในการดูแลสุขภาพตนเองและมีประสบการณ์ในการเลือกรับบริการที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร เพ็งสว และศรีสุรางค์ เคหะนาค ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการทางการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะค่าโมง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการแพทย์แผนไทย ซึ่งผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะมีอายุที่มากกว่าวัยอื่นๆ (วิเชียร เพ็งสว และศรีสุรางค์ เคหะนาค, 2564) 3) ความรู้มีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้กลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้ในภาพรวมระดับปานกลาง แต่การที่ความรู้ส่งผลต่อการตัดสินใจสะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการตัดสินใจ เมื่อนักศึกษามีความรู้เรื่องสรรพคุณของสมุนไพร หรือกลไกการนวด จะช่วยลดความกังวลและสร้างความมั่นใจในการเข้าใช้บริการได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา ฐูปหอม และอารยา ประเสริฐชัย ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการแพทย์แผนไทยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการการแพทย์แผนไทย การให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร เป็นพื้นฐานสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเลือกรับบริการและประเมินทางเลือกใช้บริการตามสิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวัง (รุ่งนภา ฐูปหอม และอารยา ประเสริฐชัย, 2564) 4) ทักษะมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ที่สูงที่สุดในตัวแปรทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของการรักษา มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจมากกว่าความรู้เพียงอย่างเดียว หากนักศึกษามีความรู้ลึกซึ้งบวกต่อภาพลักษณ์ของการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก จะมีแนวโน้มตัดสินใจเข้าใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของทาริกา โปทาคำ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการการใช้บริการแพทย์ทางเลือกของประชาชนในจังหวัดพะเยา ที่พบว่า ทักษะมีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้บริการแพทย์ทางเลือก และเสนอแนะว่าผู้รับบริการควรได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักถึงคุณค่าในตนเองมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการ (ทาริกา โปทาคำ และคณะ, 2568) 5) ปัจจัยสนับสนุน (เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สอดคล้องกับงานวิจัยของทาริกา โปทาคำ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการการใช้บริการแพทย์ทางเลือกของประชาชนในจังหวัดพะเยา ที่พบว่า การได้รับข่าวสารจากสื่อมีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้บริการแพทย์ทางเลือก การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้วยศาสตร์การแพทย์ทางเลือกทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวและบุคลากรทางการแพทย์ยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในด้านของความปลอดภัยในการเลือกใช้บริการแพทย์ทางเลือก ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาระบบการให้บริการ (ทาริกา โปทาคำ และคณะ, 2568) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุษา อินทพงษ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยของประชาชน ในสถานอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินีบ้านไทรตรัง จังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อรอุษา อินทพงษ์, 2565)

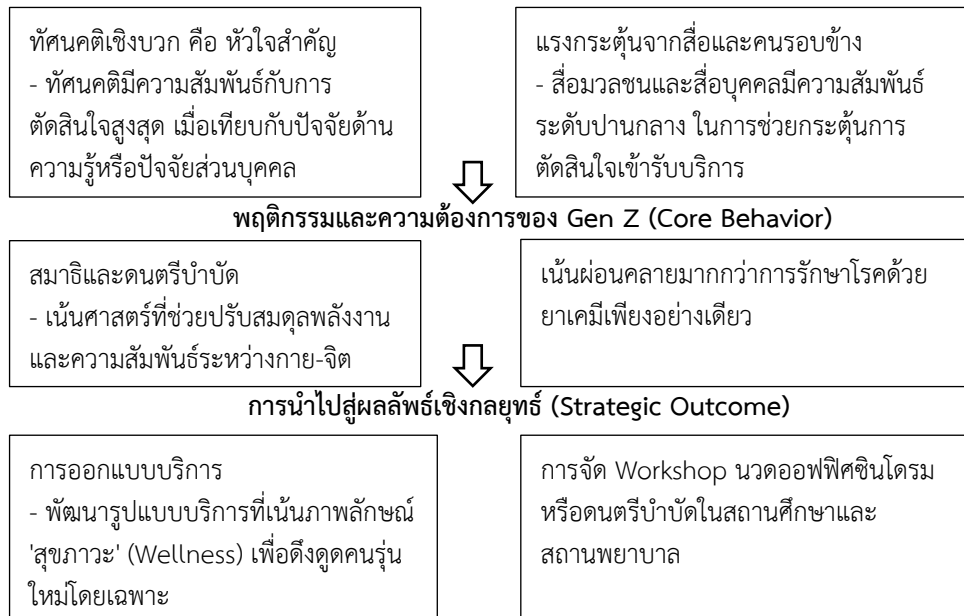
สำหรับปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อภิปรายผลได้ดังนี้ 1) เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุษา อินทพงษ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยของประชาชน ในสถานอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา จังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ปัจจุบันไม่ว่าเพศใดก็มีความตระหนักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพตนเองอย่างเท่าเทียมกัน (อรอุษา อินทพงษ์, 2565) 2) ชั้นปีที่กำลังศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญษมณ

ละทัยนิล ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ที่พบว่า ระดับชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์กันกับพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งนี้ เนื่องจาก ระดับชั้นปีเป็นเพียงระดับของการศึกษาเท่านั้น แต่นักศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ด้านสุขภาพจากสื่อต่าง ๆ นอกห้องเรียนได้อย่างหลากหลาย ทำให้ระดับชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ (ญษมณ ละทัยนิล, 2562) 3) รายได้ที่ได้รับเฉลี่ยในแต่ละเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ แตกต่างกับงานวิจัยของนวรรตน์ เพชรมณี ทวีสิน ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของประชาชนในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ยังไม่มีรายได้ และได้รับเงินสนับสนุนจากครอบครัวในระดับใกล้เคียงกัน ประกอบกับสามารถใช้สิทธิสวัสดิการสุขภาพของมหาวิทยาลัยได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทำให้ปัจจัยด้านรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ (นวรรตน์ เพชรมณีทวีสิน, 2564) 4) วัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการ และ 5) การเคยใช้บริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ แตกต่างกับงานวิจัยของรุ่งนภา ฐูปหอม ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการการแพทย์แผนไทยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบริบทของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาที่ส่วนใหญ่มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อการผ่อนคลาย (ร้อยละ 74.4) และเป็นวัยที่พร้อมเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ เสมอ จึงสามารถตัดสินใจเข้ารับบริการได้ไม่ว่าจะเคยมีประสบการณ์มาก่อนหรือไม่ก็ตาม (รุ่งนภา ฐูปหอม, 2562) 6) การเข้าถึงบริการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร เพ็งสวย และศรีสุรางค์ เคหะนาค ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการทางการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะค่าโมง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า การเข้าถึงบริการในมิติของระยะเวลาการเดินทางไม่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการ ทั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา และสถานที่ให้บริการส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัย ทำให้มีความสะดวกในการเดินทาง จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการ (วิเชียร เพ็งสวย และศรีสุรางค์ เคหะนาค, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยในกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพระยะทาง ซึ่งพบว่า “ทัศนคติเชิงบวกและการได้รับแรงกระตุ้นจากสื่อ” เป็นหัวใจสำคัญที่มากกว่าความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมเฉพาะของกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Generation Z) ในสถานศึกษา คือ การเลือกใช้บริการแพทย์แผนไทยเพื่อ “การผ่อนคลายและปรับสมดุลเพื่อสุขภาพ (Wellness)” มากกว่าการรักษาโรคเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะการใช้สมาธิบำบัดและดนตรีบำบัด (ร้อยละ 64.4) ซึ่งเป็นประเด็นที่สถานพยาบาลสามารถนำไปออกแบบบริการ (Service Design) ให้ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ได้ ดังแสดงในรูปที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการตัดสินใจใช้บริการการแพทย์แผนไทยของนักศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

นักศึกษาส่วนใหญ่ตัดสินใจใช้บริการในระดับปานกลางถึงสูง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการผ่อนคลายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ สาขาวิชา อายุ ความรู้ ทัศนคติ และปัจจัยสนับสนุน โดยเฉพาะทัศนคติที่มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ด้านสถานพยาบาล/คลินิก ควรเน้นการประชาสัมพันธ์สื่อที่เน้นภาพลักษณ์ “สุขภาพะและการผ่อนคลาย (Wellness & Relaxation)” มากกว่าการรักษาอาการเจ็บป่วยเพียงอย่างเดียว เพื่อดึงดูดกลุ่มนักศึกษา และกลุ่มคนรุ่นใหม่ และ 2) ด้านสถานศึกษา ควรส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการแพทย์แผนไทย เช่น กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การนวดออฟฟิศซินโดรม หรือดนตรีบำบัด เพื่อเพิ่มประสบการณ์ตรงให้กับนักศึกษาทุกสาขาวิชา ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงเหตุผลที่นักศึกษาเลือกใช้ “วิตามินบำบัด” (ร้อยละ 54.4) เพื่อขยายผลสู่แนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาในสายวิทยาศาสตร์สุขภาพและสายสังคมศาสตร์เพื่อให้เห็นความแตกต่างของแต่ละปัจจัยที่ชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2568). รายงานประจำปี. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- ญษมณ ละทัยนิล. (2562). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี. ใน สารนิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทาริกา โปทาคำ และคณะ. (2568). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้บริการแพทย์ทางเลือกของประชาชนในจังหวัดพะเยา. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(4), 137-154.
- นวรรตน์ เพชรมณีทวีสิน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์บูรณาการ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งนภา ฐปหอม. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการแพทย์แผนไทยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน สารนิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่งนภา ฐปหอม และอารยา ประเสริฐชัย. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการการแพทย์แผนไทยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 19(2), 523-538.
- วิเชียร เพ็งสวย และศรีสุรางค์ เคหะนาค. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับบริการทางการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสาธารณสุขล้านนา, 17(1), 76-87.
- ศุภโชค นาเจริญ และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการแพทย์แผนไทยของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(5), 154-166.
- อรอุษา อินทพงษ์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยของประชาชนในสถานีนามายะเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษานวมินทราชินีบ้านไทรตรังษ์ จังหวัดกำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Daniel, W. W. (2010). *Biostatistics: Basic concepts and methodology for the health sciences*. (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- National Center for Complementary and Integrative Health. (2023). *Annual report on complementary health approaches*. Bethesda, MD: U.S. Department of Health and Human Services.
- Premium Medical Circle. (2025). *Wellbeing trends 2026: Holistic health in focus*. Retrieved April 1, 2026, from <https://premiummedicalcircle.com/en/artikel/wellbeing-trends-2026-holistic-health-in-focus>